

דף פרפראות סוכות

לעילוי נשמת: פיליפ בן עזיזה פולט ז"ל

להצלחת: יעקב בן אורה הי"ו - אושרית בת חנה תחי' | מיכאל מאיר בן סמדר הי"ו - יעל חנה בת זהבית תחי'
| חזקאל דוד בן נעמי הי"ו - מוריה חנה בת מזל תחי' | יהונתן בן אלישבע נ"י לזוג הגון: דוד בן אורה נ"י

"בסוכות תשבו שעת ימים"

כתב הגה"ק החיד"א זי"ע: "אחד מטעמי מצות סוכה הוא להעיר אוזן שומעת ועין רואה כי ישיבת עולם הזה הוא דירת עראי כסוכה. וכשיסתכל האדם בעין יפה כי העולם הזה הבל, וישיבתו בו עראי והנאותיו עראי דעראי, לא ילך בעצת יצרו, וישיב מאוייו בדבר הקיים, שהם תורה ומצוות. וצווננו מצוה זו בזמן שמחתנו, הוא הרגל הקדוש "חג הסוכות זמן שמחתנו", לרמז כי העולם הזה עראי והשמחה היא לזמן מועט. ועוד רמז: כאשר נסתכל בסוכה ונדע שאנחנו עראי בעולם הזה, אז יהיה זה שמחתנו, כי בזה לא נלך בעצת יצרנו לבלות עצמנו בהכנות העולם הזה והבליו כי הם הבל ואבל כבד, ואז נפנה לדבר הנצחי עסק התורה והמצוות". (פנינים)

שבת או סוכה?!

פעם כשנפגשו האדמו"ר רבי שלמה לייב ורבי בונים מפשיסחא, אמר רבי בונים לר' שלמה גדולה ומיוחדת מצוות סוכה מכל שאר המצוות כיון שזו המצווה היחידה שאדם נכנס אליה בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו ואפי' עם בגדיו. אמר לו רבי שלמה דברך נכונים ויפים אך שבת גדולה יותר, כיון שבסוכה אדם צריך לעמול עליה ולבנות סוכה, אבל בשבת גם אם אדם לא יטרח מאומה וישיב, שבת תיכנס עליו.

כניסה לסוכה

הרה"ק רבי אברהם מטריסק זיע"א נשתהה פעם שעה ארוכה על מפתן הסוכה, חסידיו שהתלוו אליו עמדו דוממים ותוהים, עד שפתח פיו ואמר: כשנתקרבותי לסוכה התחלתי מהרהר, הן אמרתי בתפילת ימים נוראים שהאדם משול כחרס הנשבר, ואיך רשאי אני להיכנס לתוך הסוכה, הרי אסור להכניס בה כלי חרס, אולם נזכרתי במאמר חז"ל כלי חרס אין להם תקנה אלא בשבירה, ולפיכך שברתי לבבי לפני אלוקי אשר לב נדכה ונשבר לא יבזה, וכך נכנס לפני הסוכה.

"אושפיזין"

הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, היה נוהג להזמין אל סוכתו דווקא אנשים פשוטים, מן הדרגה הנחותה ביותר. איתם היה אוכל את סעודות החג, מאזין לדבריהם ומשמיע באוזניהם דברי תורה. היו האנשים תמהים על מנהגו זה, וכי אין הוא יכול למצוא לו חברותא "אושפיזין" מכובדים יותר? פעם שאלוהו לטעם הדבר, השיב הצדיק על דרך הצחות: לעתיד לבוא, כשיזמינו את כל הצדיקים לסוכת עורו של לוייתן, ארצה גם אני, כמובן, להיכנס לאותה סוכה. ואולם שומר הפתח ודאי יעכב אותי ויאמר בכעס: חוצפה שכזאת, איך בן אדם שכמותך מעז להידחק בין צדיקים וגדולי עולם? ואוכל להשיב על כך: גם אנוכי הזמנתי לסוכתי אנשים פשוטים, ולא התביישתי בהם.

"ופרוש עלינו סוכת שלומך"

מנהגו של הרה"ק רבי מרדכי מלכוביץ' זיע"א היה להכין הרבה קרשים, כדי להשאיל אותם אחרי יום הכפורים לעניי העיר לשם עשית סוכותיהם. פעם אחת בא אליו בערב סוכות סנדלר עני והוא צולע ברגלו האחת, בבקשה להשאיל לו כמה קרשים לסוכה, הצדיק השיב לו כי כבר אזלו כל הקרשים, ולצערו לא יוכל לעזור לו. הלך העני לחפש קרשים במקום אחר. ראה הצדיק מבעד החלון, שהוא הולך ושב מבית לבית לבקש קרשים. נכמרו רחמיו על העני, פרץ בבכי ואמר: רבונו של עולם, ראה נא עד כמה גדולה וחביבה מצות סוכה לבני ישראל, ועד כמה הם מוסרים נפשם עליה, בחוץ יורד עכשיו גשם, ורפש וטיט ברחובות העיר, ובכל זאת הולך הסנדלר העני הזה עם רגל שבורה, בנעלים קרועות, ומחפש קרשים כדי שיוכל לקיים מצות סוכה. השקיפה איפוא ממעון קדשך מן השמים, וברך את עמך ישראל ופרוש עליהם סוכת שלומך. אחרי זה עלה הרה"ק מלכוביץ' על גג ביתו, פירק מגגו כמה קרשים, וציוה למשרתו לרוץ אחרי הסנדלר ולתת לו אותם, ויצוהו אף לעזור לו בבנין הסוכה, כי היה זה ערב שבת, שהטורח מרובה בו ביותר.

"מצוה קלה יש לי וסוכה שמה... מיד כל אחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא" (עבודה זרה ג, א)

הקב"ה מצווה אותנו בתורה, שעל עם ישראל להיכנס לסוכה לשבעה ימים לאחר שהיטהרו ביום הכיפורים. י"ל שגם אם יהודי מצטער ואינו יכול לשהות בסוכה, עדיין שהייתו מחוץ לסוכה הוא כאילו קיים מצות סוכה, שהרי "המצטער פטור מן הסוכה" (סוכה כו) ולכן מצוות סוכה אפילו נקראת "מצוה קלה" (ע"ז ג) שיהודי יכול לא לקיימו ואעפ"כ כאילו קיימו. א"כ שואל הדברי חיים זצ"ל מה הטענה על הגויים שהגמ' אומרת שלא יקבלו שכר על מצוות סוכה כשהם יצאו ממנה כי היה להם חם, אם הקב"ה לא בא בטרוניה על הבריות, למה שהם לא יקבלו שכר בדיוק כמו יהודי שמצטער בסוכה ועדיין מקבל שכר? אלא שפשוט שיהודי רוצה וחפץ להיות בסוכה ולכן גם כשאינו יכול מכל סיבה שהיא להיות בסוכה, עדיין הקב"ה מחשיב לו את רצונו כאילו קיימה בפועל ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, לעומת זאת, הגויים כשנהייה להם קצת חם, לא רק שעוזבים את הסוכה אלא "בועטים ויוצאים". מי שבועט, מנתק את עצמו לגמרי אינו זכאי להיחשב כאילו עשה את המצווה. בנוסף, הרי בביתו בוודאי שלא יבעט גם ביום חם, והגוי בבעיטתו, מסיר את ה"תשבו כעין תדורו".

"והיית אך שמח"

מובא בספר פלא יועץ: ציוונו לשמוח שמחה של מצוה, והוא סימן טוב לכל השנה, שכתבו גורי האר"י ז"ל שמי שהוא שמח - וטוב לב בחג הקדוש של סוכות, מובטח לו שתעלה לו שנה טובה, ויהיה לעולם שמח!... כן מובא באברבנאל: כלל במאמר "והיית אך שמח" להבטיחו שאם ישמח ויגיל בחג הסוכות, יהיה שמח וטוב לב כל השנה, ואם התעצב בראשית השנה, בעצבון תאכלנה. כי כן טבע המציאות, השמח בחלקו ששון ושמחה ישיג, והנאנח בלא סיבה יאנק דום כל הימים...

מה חסר לך?!

ת"ח אחד פגש את הגאון רבי רפאל סולובייצ'יק בימים שבין יום כיפור לסוכות. הבחין הלה, כי ניכר על פניו דבר מה מטריד את מנוחתו של הצדיק. 'האם חסרים לכבודו ד' המינים?' בירר הת"ח. והגאון השיב: "אכן חסרים לי ד' המינים, אבל לא אתרוג ולולב, וגם לא הדסים וערבות, אלא אותם ארבעה, שעליהם אמר הקב"ה 'אם אתה משמח את שלי, אני משמח את שלך'. דהיינו, אני מחפש את היתום והאלמנה, הגר והלוי, לעשות עמהם חסד, ולשמחם בימי השמחה הללו".

"ולקחתם לכם.. ושמחתם לפני... בסוכות תשבו..."

יש לדקדק מה הטעם שהציוויים במצות סוכה כתובים בלשון רבים והציוויים במצות פסח כתוב בלשון יחיד, שבעת ימים תאכל מצות וכן ששת ימים תאכל מצות, לא יראה לך, וכו'. יש לתרץ עפ"י דברי הדעת זקנים בעלי התוס', שבמצות סוכה מוזכר הציווי של שמחה שלוש פעמים, בחג השבועות רק פעם אחת, ושמחת לפני ה' (דברים טז) ובחג הפסח לא כתוב בכלל "שמחה", לפי שבפסח עדיין לא נלקטו הפירות ולא התבואה ואין מה שיגרום שמחה לאדם אבל בשבועות כבר נלקט התבואה נאמר בו פעם אחת שמחה, ובחג הסוכות שכבר נלקטו לבית גם התבואה וגם הפירות, השמחה לבעלים בשלמות, כי בזמן ההוא היה לכל אחד שדות ופרדסים וכרמים ולכן כתוב בסוכות ג' פעמים לשון שמחה. לפי זה מוסבר כאן שבפסח אין לבעלים לא תבואה ולא פירות, ואין באפשרותו להזמין אורחים לכבדם באכילת סעודת החג, וע"כ נאמר בלשון יחיד שבעת ימים תאכל מצות אבל בסוכות שביתו מלא ברכת ה' וציווה ה' להזמין את ארבעה אורחים, הלוי והגר, היתום והאלמנה, כנגד ארבעה שלך, בנך בתך עבדך ואמתך, ואומר ה' אם אתה משמח את שלי, אני משמח את שלך, לכן נאמר בלשון רבים, ולקחתם, ושמחתם, תשבו, כי כולם יושבים יחד ושמחים יחד. (שלל רב)

"פרי עץ הדר"

בערב סוכות הגיע הגה"צ רבי אריה לוי זיע"א למאה שערים, ונכנס לאחת החנויות שעברה הסבה לסוכות, ובמקום ספרים, מוכרים ד' המינים. ביקש הצדיק מהמוכר לקנות אתרוג, המוכר מסר לו אתרוג, וללא בדיקה הכניס אותו למעיל הארוך שלבש, שילם ויצא החוצה. יהודי חשוב שראה את הדבר, התפלא מאוד, ניגש לר' אריה שהכיר אותו, ואמר לו: כל צעיר פה בודק את האתרוג בזכוכית מגדלת, ואתה הצדיק והתלמיד חכם, הכנסת את זה לכיס המעיל ללא בדיקה? אמר לו ר' אריה לוי: יש שני הידורים שכתובים בתורה: אחד "והדרת פני זקן" ואחד "פרי עץ הדר", ויהודים מוכנים להוציא על זה הרבה כסף, וזה יפה מאוד, אני לקחתי על עצמי את ההידור של "והדרת פני זקן", ואני ממחרת מכאן לבית החולים למצורעים בטלביה, ושם אני מהדר את "והדרת פני זקן" לקחתי על עצמי את זה, ואני מקווה שאני עושה את זה באמת ובאמונה.

"הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת"

סיפרו להרה"ק מקאצק זי"ע על צדיק אחד שאמר שהוא רואה את האושפיזין אצלו בסוכה. השיב על כך הרה"ק מקאצק, אני אינני רואה אותם אבל אני מאמין לדברי חז"ל שהאושפיזין באים אלינו לסוכה, ובאמונה הזאת זוכים ליותר ממה שרואים בעיניים, כי אמונה גדולה יותר מראיה.

"כל האזרח בישראל ישבו בסוכות"

בגמרא מסכת סוכה (דף כ"ח) דרשו חז"ל: "האזרח להוציא את הנשים" נשים פטורות ממצוות סוכה. יש להבין שאל הגאון רבי משה סופר, בעל ה"חתם סופר" מדוע נשים פטורות ממצוות סוכה, והרי גם הן היו באותו הנס? אלא השיב ה"חתם סופר" נאמר בפסוק: "בסכת תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסכת, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", ומובא בספר ה"רוקח" שבתחילה כתיב "בסכת" בכתיב חסר, ולאחר מכן נכתב "בסכות הושבתי" בכתיב מלא, כדי ללמדנו שבשני מיני סוכות ישבו: האחד סוכות של ענני כבוד, והסוג השני היו סוכות ממש שבהן ישבו בשעה שצרו על העיירות במלחמות סיחון ועוג.

והנה אמר ה"חתם סופר" בענני כבוד לא היתה זו סוכה ממש אלא "סוכה תחת סוכה" שהרי בני ישראל היו באהליהם, וענני הכבוד סיככו ממעל, לכך נכתב בכתיב חסר, אולם במלחמות סיחון ועוג היו אלה סוכות ממש ולכך נכתב בפעם השנייה בכתיב מלא. אלא שבמלחמות סיחון ועוג השתתפו רק הגברים הראויים למלחמה ואילו הנשים נשארו באהליהן במחנה. זה מה שכתוב בתורה: "כל האזרח בישראל ישבו בסכת" להוציא את הנשים. "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" בשני מיני סוכות. ובידיעה זו חייבים רק הגברים אשר ישבו בשני הסוכות ההן!

המצטער פטור מן הסוכה

מסופר: אל הרה"ק רבי חיים עוזר גרורדינסקי זיע"א, בא פעם אורח לחג הסוכות, הגאון קיבל אותו בסבר פנים יפות, והזמין אותו לאכול בסוכה. ורבי חיים עוזר בעצמו היה חלש ומצונן, ואכל בבית מפני שהמצטער פטור מן הסוכה. באמצע הסעודה נכנס ר' חיים עוזר לסוכה, וישב ודיבר אתו בידדות גרולה. התפלא האורח, מדוע מקורם נכנס לאכול בביתו, ועכשיו הוא חוזר לסוכה. אמר לו הגאון, המצטער פטור ממצות סוכה, אבל לא פטור ממצות הכנסת אורחים.

לאכול מחוץ לסוכה?

פעם נכנס הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א אל הסוכה, וראה שם אברך צעיר שהיה רעב מאוד ואכל את מנתו בלהט, כשהוא שקוע בצלחת ולא שם לב למה שקורה סביבו. לא מצא הדבר חן בעיני הצדיק ואמר לו בקול רם: "יוגערמאן (אברך), אתה אוכל מחוץ לסוכה!". נבהל האברך, הביט את התקרה וראה כי הסוכה מסוככת כהלכתה. לפליאתו הסביר לו רבי נפתלי: "אתה לא נמצא בתוך הסוכה, אתה שקוע עמוק בתוך הצלחת..."

~ הושענא רבא ~

לילה קדוש

מסופר שפעם נכנס הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקרלין זי"ע הי"ד לבית המדרש בליל הושענא רבא, וראה שני אברכים המשוחחים ביניהם שיחת חולין, מיד ניגש אליהם ואמר להם 'מסתמא הנכם מדברים עניינים דחופים עד מאד שאי אפשר לדחות אותם מחמת חשיבותם, אולם מכל מקום היה עדיף טפי אם הייתם משוחחים בעניין דחוף זה בעת תפלת 'כל נדרי' מאשר בלילה קדוש זה...'

חתימה טובה

לקרב הדבר אל השכל, נבאר העניין ע"פ הנודע בחכמת הטבע של בעלי החיים שיש מושג 'החתמה', היינו כשנולד ציפור או אווז או זברה בתחילה אין הוולד מכיר את אמו, והרי יש מיליוני ציפורים וזברות בג'ונגל, ועשה הקב"ה נס ופלא שברגעים לאחר הלידה עושה האימא עם הולד 'החתמה' היינו סימן היכר שמעתה ועד עולם ידע הוולד מי אמו. יש בעלי חיים שעושים זאת עם קול מיוחד, יש עם ריח מיוחד, ואצל האווזים זה בא עם תנועת הגוף המיוחד, כל מין יש לו החתמה מיוחדת שע"ז בניו יודעים ומכירים את האמא, ולאחר מכן אפי' תהיה הזברה האם בין מליון זברות, יכיר הוולד את אמו ע"י הסימן הזה. אמנם אם ירחיקו אותם לרגעים הראשונים בחייהם, שוב לא יהיה ביניהם 'החתמה' כזאת, ורחמנות גדולה על הולד עד יום מותו, ממש יתום חי.

הקב"ה המרחם על כל מעשיו עשה את העניין הזה שע"ז כל בעלי החיים יכולים להתקיים בעולם. ויש בזה דברים נפלאים ביותר. וכיון שאמר המדרש שבר"ה ויוה"כ אנו נבראים מחדש, לכן אנו נחתמים כעת בחותם חדש, בבחי' החתמה. ליל הו"ר נקרא ליל החותם, מהו החותם הזה? הקב"ה חותם אנו כעת שאנו שלו, כמו בעלי החיים שנחתמים לאחר הלידה עם הבנים, שידעו לצעוק רק אל האימא הזאת, והיא תכיר את האימא מתוך מליון, והאימא תכיר אותה מתוך מליון אחרים, כי היא תצעק רק לאימא האמיתית ולא לאחרת, ואכן היא תבוא לעזרתה. (ר' מנשה רייזמן)

"הושע נא והושיעה נא אבינו אתה"

יש להסמיך לזה את דבר המעשה הידוע מהגאון רבי ישעי' בארדקי זצ"ל שהיה ממייסדי הישוב בעיה"ק ירושלים, בעת אשר הפליג בספינה לעלות לארץ הקודש יחד עם בנו ובתו הקטנים. באמצע הדרך, נשברה הספינה (כשהיו קרובים לארץ ישראל) וקפצו לים לשוט ע"פ המים. האב הגאון רבי ישעי' לקח עמו את בנו ובתו ושט יחד עמם... תוך כדי שחייתו בים הרגיש שכוחותיו אוזלים, והבין שאם ימשיך לשאת את שניהם עליו, יטבעו כולם במים אדירים, בשעה קשה זו התבונן ובירר לעצמו את ההלכה מי עדיף, ומי מהם הוא מחוייב להפקיר בעבור השני, והחליט שהצלת הבן קודמת להצלת הבת כמבואר בפוסקים. בטרם עשה מעשה לעזוב את בתו הטובעת, אמר לה בלב נשבר ובחרדה, הנה ביררתי את ההלכה, וכדי להציל לכה"פ ב' נפשות הנני מוכרח לעזוב אותך לנפשך... מששמעה הבת את דברי אביה, החלה לזעוק 'אבי'... 'אבי'... אין לי על מי להישען כי אם עליך - האם תעזבני ותשליכני למצולות ים? לשמע דבריה נזדעזע האב עד מאד, והחל זועק אל ה' שיצילם מן המיצר, והרגיש מיד שהוא מקבל כוחות חדשים בעוז ותעצומות ובכוח זה המשיך לשוט עד חוף מבטחים כשכל השלושה שלמים ובריאים, והמשיך לשחות עם שניהם עד החוף וניצולו כולם.

כך היו מרמזים אנשי ירושלים בפסוק 'תנו עוז לאלוקים' שבתפילתנו אנו נותנים כביכול עוז וכח כלפי מעלה לעזרנו ולהושיענו. אף אנו נאמר זעקת הבן אל אביו אבי אבי מחויבת לפעול כל מיני ישועות מבלי לעשות חשבונות מה יש לעשות עפ"י דין ויושר אלא ברחמים גדולים יושיענו ויצילנו. ע"כ בעמדנו בזה היום הושענא רבא נזעק הושע נא והושיעה נא 'אבינו אתה' על מי נשען אם לא עליך אבינו שבשמים, כאשר נזעק כן בוודאי נושע ב'הושענא רבא'... (באר הפרשה)

הלב של האתרוג

"אתרוג דומה ללב, שאין בו פגם" - (מדרש תנחומא ויקרא) השו"ע (או"ח תרמ"ח סע' א) כתב שאתרוג היבש פסול. האתרוג דומה ללב, כי כשם שהלב צריך שיהיה חם, פועם, מרגיש, מבין וער למצוקות הזולת ולסבלו ונחלץ לעזרתם, הלב חייב לפעום כל הזמן ללא הפסק וללא פגם - כך גם היהודי צריך תמיד להיות כל כולו מסור לעבודת הבורא, פעיל וערני ללא הפסקה וללא פגם בעבודת השי"ת. (שבט מוסר)

רעיון לחג הסוכות

חג הסוכות הוא המועד היחיד שבו אנו מצווים מן התורה להיות כל הזמן שרויים בשמחה. אמר הכתוב "ושמחת בחגך והיית אך שמח" נכון שאי אפשר לתכנת את השמחה ואל הנפש להכניסה ובודאי שקשה לצוות בן אנוש להיות תמיד בשמחה... אבל, אם נחשוב על השמחה כחלק מהוויית החיים בלי קשר לצווי תורה וחכמים.. להיות שמח גם כשאני לא ממש רוצה זה עוזר לצאת ממקום נמוך שבו אף לא אחד חפץ להימצא... הרי השמחה והעיצבון בחייו של האדם תמיד חוברים רק שהעיצבון משתק ועוצר והשמחה מוליכה ומאיצה מהלכים. מי ששמחה שוכנת בליבו את גילויה נראה בפניו ומי שפניו מחייכות ומאירות בחיי היום יום מטיב לחיות... כי כשאני לעולם מחייך גם אם זה לא עד הסוף אמיתי, העולם מחזיר באותה המטבע שנהגתי אני... ולכן ראוי שכל מי שעוסק בחינוך ירבה וישתמש בחיוך... כוון שהחיוך שעל הפנים נסוך משרה אוריה שלכל לומד רק מטיבה... כי "לב שמח מאיר פנים" כך כבר אמר שלמה המלך החכם באנשים.

סוד הסוכה

סוד הסוכה הוא ממש פלא פלאים, האותיות האמצעיות במילה "סוכה" הן אותיות "כו", בגימטריה, 26 כמניין שם הוי"ה ברוך הוא. והאותיות הנותרות במילה "סוכה" הן "סה", והן בגימטריה 65, כמנין שם אדני", שגם הוא בגימטריה 65, ומזה תדע שהישוב בסוכה כל שבעת הימים, הרי הקדוש ברוך הוא עוטר אותנו בשמותיו הקדושים מכל צד, ואין לך הגנה ושמירה גדולות יותר מזה. (מאור החיים בשם רבינו חיים בן עטר זצוק"ל)

נקודה למחשבה

"בסוכות תשבו... כל האזרח בישראל ישבו בסוכות" - להבין כפל הלשון יש לומר בדרך מליצה כי יש החושבים שחווה"מ נעשה בשביל לצאת לביקורים אל הקרובים ואח"כ הקרובים רוצים להחזיר הביקור, ונגרם לכך שבמקום ליישב וללמוד בסוכה כמו שהיה באמת כוונת התורה שישבו ויתבוננו במצוות ה', מחפשים איך לבלות את ימי חווה"מ ונגרם ביטול תורה מרובה, ולכן רמזה תורה בסוכות תשבו כל השבעת ימים ולא תסובבו את העיר ללכת לביקורים ואז תגרמו לזה שכל האזרח בישראל ג"כ יישב וילמד בסוכה ולא יצטרך להחזיר הביקור ויהיה נחת רוח למעלה ולמטה. (מדבר יהודה)

הפתגם: תדברו בצורה כזו שאחרים יאהבו להקשיב לכם, ותקשיבו בצורה כזו שאחרים יאהבו לדבר איתכם!!

~ חג שמח - שבת שלום ומבורך ~